

UŽITNÝ VZOR

(11) Číslo dokumentu:

34 444

(13) Druh dokumentu: **U1**

(51) Int. Cl.:

B61H 13/30 (2006.01)

B61H 13/34 (2006.01)

(19)
ČESKÁ
REPUBLIKA

ÚŘAD
PRŮMYSLOVÉHO
VLASTNICTVÍ

(21) Číslo přihlášky: **2020-37891**

(22) Přihlášeno: **19.08.2020**

(47) Zapsáno: **06.10.2020**

(73) Majitel:
DAKO-CZ, a.s., Třemošnice, CZ

(72) Původce:
Ing. Michal Bartuš, Kováčová 96237, SK
Ing. Stanislav Pechar, Třemošnice, CZ

(74) Zástupce:
Pavel Reichel a kol., Ing. Pavel Reichel, Lopatecká
152/14, 147 00 Praha 4, Podolí

(54) Název užitého vzoru:
**Zátěžový brzdový ventil pro brzdění
kolejového vozidla**

CZ 34444 U1

Zátěžový brzdový ventil pro brzdění kolejového vozidla

Oblast techniky

5

Předmětem technického řešení je uspořádání zátěžového brzdového ventilu pro kolejová vozidla se zlinearizovanou charakteristikou.

10 Dosavadní stav techniky

Jednoduchá brzdová výstroj výrobce DAKO kolejového osobního nebo nákladního vozu pozůstává z několika základních komponentů, a to z brzdového potrubí, rozvaděče, pomocného vzduchojemu, rozvodového vzduchojemu, řídicího vzduchojemu, brzdového zátěžového ventilu, snímače ložení a brzdového válce. Základní schéma brzdy DAKO je znázorněno na připojeném obr. 6. V pohotovostním stavu jsou stlačeným vzduchem z hlavního potrubí VII naplněny všechny potrubní prostory rozvaděče, pomocný a rozvodový vzduchojem I, II. Pracovní prostory řídicího vzduchojemu VII, zátěžového brzdového ventilu IV a brzdového válce III jsou v pohotovostním stavu odvětrané. K aktivaci pneumatické brzdy kolejového vozidla dochází při poklesu tlaku v hlavním potrubí VII. Tlaková změna se z hlavního potrubí VII šíří dále do potrubních prostorů rozvaděče V (napojeného také na napájecí potrubí VIII, jestliže je toto potrubí součástí brzdové výzbroje vozu), který se tak uvádí do činnosti. V závislosti od velikosti poklesu tlaku v hlavním potrubí VII se prostřednictvím rozvaděče V plní stlačeným vzduchem o příslušné hodnotě řídicí vzduchojem VI, z kterého dále proudí vzduch do brzdového zátěžového ventilu IV, který následně propojí pomocný vzduchojem I s brzdovým válcem III. Dochází tak k vyvození brzdné síly.

Zátěžový brzdový ventil DAKO se skládá ze dvou konstrukčních celků, a to z části rozvodné a přestavné. Hlavní součásti rozvodné části jsou řídicí píst rozvodné části ventilu, vstřicný píst, dvojrámenná páka, pístnice řídicího pístu, dutá pístnice a podvojná záklopka. Hlavními komponenty přestavné části jsou řídicí píst přestavné části, tlačná regulační pružina, volnoběžka, pístnice a pohyblivá podpěra.

Brzdění podle nákladu znamená přizpůsobení brzdné síly okamžité hmotnosti vozidla. Změna velikosti brzdné síly nastává pneumaticky kontinuální změnou tlaku v brzdovém válci v závislosti na hmotnosti vozidla. Regulace brzdné síly se uskutečňuje prostřednictvím řídicího tlaku T, který se přivádí od snímače ložení umístěného v místě vypružení vozidla. Na základě velikosti řídicího tlaku T ze snímače ložení a pilotního tlaku C_v z řídicího vzduchojemu je vytvořen v zátěžovém brzdovém ventilu tlak C do brzdového válce. Závislost tlaku C na tlaku T je nelineární, což je způsobené převodem na dvojrámenné páce ventilu. V minulosti nastavení charakteristiky zátěžového brzdového ventilu v kombinaci s litinovými brzdovými špalky nebyl až takový problém, protože jeho nelinearita byla do značné míry vykompenzována klesajícím součinitelem tření na třecí dvojici „brzdový špalík – dvojkolí“ při zvyšujícím se přítlaku brzdových špalků na kola. Docházelo tedy k tomu, že rostoucí průběh charakteristiky ventilu byl korigován klesajícím průběhem charakteristiky součinitele tření na třecí dvojici. Výsledná charakteristika brzdění se tak blížila k ideální charakteristice, to znamená, že nedocházelo ani k přebrzdění, ani k podbrzdění vozidla. Takovým způsobem bylo možné bez jakýchkoli komplikací dosáhnout předepsaného tolerančního pásma brzdové účinnosti, která se vyjadřuje pomocí brzdícího procenta λ. S vývojem legislativy a rostoucími environmetálními nároky na železniční dopravu se od litinových brzdových špalíků přešlo k používání špalíků vyrobených z kompozitních materiálů. Jedním z hlavních důvodů k takovému kroku byla snaha o snížení emisí hluku při brzdění vlaku.

V současnosti existuje několik mezinárodně schválených typů kompozitních špalíků, přičemž při jejich aplikaci dochází ke komplikacím, zejména při návrhu a výpočtu brzdy. Příčinou těchto komplikací je relativně konstantní průběh třecího koeficientu kompozitních špalíků, neboť se

zvyšujícím se přtlakem špalíků na kolo nedochází až k tak velkému poklesu hodnoty součinitele tření jako při špalících litinových.

5 Z výše uvedeného rozdílu vlastností mezi litinou a kompozitními materiály dochází ke komplikacím při výpočtu samotné brzdy a stanovení parametrů zátěžového brzdového ventilu tak, aby se vyhovělo platné *UIC* a *TSI* legislativě určující hranice rozsahu hodnoty brzdové účinnosti, a to konkrétně pro vlaky jezdící v režimu „SS“ je $\lambda = 100 \div 125\%$, pro vlaky jezdící v režimu „S“ je $\lambda = 65 \div 125\%$. Proto je nutné posouvat krajní výpočtové body výsledné brzdové charakteristiky na hranici horní tolerance tak, aby nedocházelo k propadnutí brzdové účinnosti pod dolní hranici tolerance pro středně ložený vůz.
10

Podstata technického řešení

15 Cílem tohoto technického řešení je zlepšit současnou konstrukci zátěžového brzdového ventilu, aby se dosáhlo co nejideálnější brzdové charakteristiky kolejového vozidla, a tedy vlakové soupravy, bez nutnosti použití dalších přídavných zařízení.

20 Předmětem tohoto technického řešení je zátěžový brzdový ventil pro brzdění kolejového vozidla, podle nákladu s přizpůsobením brzdné síly okamžité hmotnosti vozidla, napojený na přívod řídicího tlaku T od snímače ložení, obsahující řídicí píst přestavné části ventilu, který je spojený prostřednictvím pístnice s pohyblivou podpěrou, jejíž poloha definuje převod $m:n$ ramen na dvojramenné páce. Tato ramena jsou jednotlivě ve styku jednak s pístnicí řídicího pístu rozvodné části ventilu, na který trvale působí tlak C_v z řídicího vzduchojemu brzdového systému, a jednak
25 s dutou pístnicí vstřícného pístu, kde prostor nad tímto pístem je spojen s brzdovým válcem III, napájeného stlačeným vzduchem kanálem z pomocného vzduchojemu I tlakem R přes podvojnou záklopku.

30 Podstata tohoto technického řešení spočívá v tom, že zátěžový brzdový ventil obsahuje soustavu nejméně dvou tlačných pružin zapojených paralelně nebo sériově s výslednou lomenou charakteristikou, které jsou uloženy koaxiálně pro definování působení žádoucí síly v daném okamžiku na řídicí píst přestavné části ventilu a pro zlinearizování charakteristiky zátěžového brzdového ventilu.

35 V jednom provedení technického řešení soustava tlačných pružin obsahuje dvě až tři tlačné pružiny, a to tlačnou pružinu velkou a tlačnou pružinu malou, případně i tlačnou pružinu středovou, které jsou zapojeny paralelně.

40 V jiném provedení tohoto řešení soustava tlačných pružin obsahuje tři tlačné pružiny, a to tlačnou pružinu primární, tlačnou pružinu sekundární a tlačnou pružinu terciární, které jsou zapojeny sériově.

45 V dalším provedení tohoto řešení tlačná pružina sekundární a tlačná pružina terciární jsou nahrazeny pružinou s duální charakteristikou.

Uvedené konstrukční řešení značně eliminuje nelineárnost výsledné brzdové charakteristiky vozidla, která je zapříčiněna nelineární charakteristikou zátěžového brzdového ventilu.

50 Objasnění výkresů

Na připojených výkresech jsou zobrazeny příklady provedení předloženého technického řešení.

Na obr. 1 je průběh charakteristiky brzdění kolejového vozidla vybaveného špalíkovou brzdou s litinovými špalíky P10, na obr. 2 průběh charakteristiky brzdění kolejového vozidla vybaveného špalíkovou brzdou s kompozitními špalíky K.

- 5 Na obr. 3 je porovnání ideální (červená křivka) a původní lineární (modrá křivka) charakteristiky tlačné regulační pružiny v přestavné části zátěžového brzdového ventilu.

Na obr. 4 je porovnání ideální a původní charakteristiky brzdění kolejového vozidla vybaveného špalíkovou brzdou s kompozitními špalíky K.

10

Na obr. 5 je příklad průběhu vylepšené charakteristiky brzdění kolejového vozidla vybaveného špalíkovou brzdou s kompozitními špalíky K.

Na obr. 6 je schématické znázornění návaznosti komponentů brzdy DAKO.

15

Na obr. 7 je funkční schéma zátěžového brzdového ventilu s původním konstrukčním řešením přestavné části s jednou tlačnou pružinou a volnoběžkou.

Na obr. 8 je funkční schéma zátěžového brzdového ventilu s konstrukčním řešením přestavné části podle předloženého řešení se soustavou dvou paralelně zapojených pružin.

20

Na obr. 9 je funkční schéma zátěžového brzdového ventilu s konstrukčním řešením přestavné části podle tohoto řešení se soustavou tří paralelně zapojených pružin.

25

Na obr. 10 je funkční schéma zátěžového brzdového ventilu s konstrukčním řešením přestavné části se soustavou tří sériově zapojených pružin podle tohoto technického řešení.

Na obr. 11 je funkční schéma zátěžového brzdového ventilu s konstrukčním řešením přestavné části se soustavou dvou sériově zapojených pružin podle tohoto technického řešení.

30

Příklady uskutečnění technického řešení

Názorné příklady konstrukčních provedení tohoto technického řešení jsou podrobně vysvětleny v následujícím textu, včetně funkce zátěžového brzdového ventilu.

35

Propad křivky brzdové účinnosti vozidla z důvodu nelineární charakteristiky zátěžového brzdového ventilu se dá v praxi vyřešit pro konkrétní brzděnou hmotnost vozidla dvěma způsoby, buď mechanicky změnou převodu tyčové při stálém tlaku v brzdovém válci, nebo pneumaticky změnou tlaku v brzdovém válci při stálém převodu tyčové. V následujícím textu se pojednává pneumatické řešení, to je úprava přestavné části zátěžového brzdového ventilu, a to konkrétně úprava jeho charakteristiky prostřednictvím změny charakteristiky tlačné regulační pružiny, od které de facto závisí velikost vnitřního převodu na dvojramenné páce, a tedy velikost tlaku C do brzdového válce.

45

Průběh změn pilotního tlaku C_v v řídicím vzduchojemu VI se přenáší prostřednictvím řídicího pístu 13 rozvodné části ventilu a pístnice 22 na dvojramennou páku 9, dutou pístnicí 23 a vstřícný píst 20 do brzdového válce III, který je napájený stlačeným vzduchem kanálem 16 do brzdového válce III od pomocného vzduchojemu I tlakem R přes otevřené vnější sedlo podvojně záklopkou 17. Zátěžový brzdový ventil je tedy zařízení, které umožňuje udržovat tlak vzduchu v brzdovém válci III na hodnotě vyplývající z momentové rovnováhy na dvojramenné páce 9 opírající se svou spodní částí o pohyblivou podpěru 8. Na řídicí píst 13 rozvodné části ventilu působí trvale tlak C_v z řídicího vzduchojemu VI, přičemž na vstřícný píst 20 působí tlak C od brzdového válce III.

50

Poměr ramen $m:n$ na dvojramenné páce 9 je možné měnit posunem pohyblivé podpěry 8, přičemž dochází i ke změně velikostí momentů na dvojramenné páce 9. Tlak v brzdovém válci III tím nabývá různé hodnoty v závislosti od okamžité polohy otočného bodu pohyblivé podpěry 8.

- 5 Poloha pohyblivé podpěry 8 závisí od velikosti řídicího tlaku T a výsledné tuhosti soustavy tlačných pružin. Tato soustava může být řešena vícerymi způsoby, jak je znázorněno na obr. 8 až obr. 11, kde tlačná pružina 4 velká, tlačná pružina 5 malá a tlačná pružina 6 středová (obr. 8, obr. 9) jsou zapojené paralelně a pružiny 26, 28, 30, 31 (tlačná pružina 26 primární, tlačná pružina 28 terciární, tlačná pružina 30 sekundární a tlačná pružina 31 s duální charakteristikou na obr. 10 a obr. 11) jsou zapojené sériově. Taková soustava pružin působící na řídicí píst 3 přestavné části ventilu má výslednou charakteristiku lomenou, což znamená, že v určitém okamžiku po dosažení definované hodnoty poměru ramen $m:n$ na dvojramenné páce 9 nastane skoková změna její tuhosti.

15 V prvním předloženém konstrukčním provedení, zobrazeném na obr. 8, je soustava tvořena dvěma tlačnými pružinami 4 a 5 (tlačnou pružinou 4 velkou a tlačnou pružinou 5 malou), které jsou zapojeny paralelně, to znamená, že řídicí píst 3 přestavné části ventilu se při působení řídicího tlaku T od snímače ložení posouvá směrem od nastavovacího šroubu 2 minimálního tlaku do brzdového válce III, přičemž stlačuje zpočátku jenom tlačnou pružinu 4 velkou. Jelikož dochází k stlačení jenom tlačné pružiny 4 velké, tuhost soustavy pružin je rovna tuhosti této pružiny. Po přejetí určité vzdálenosti řídicím pístem 3 přestavné části ventilu, a tedy od okamžiku, který je definován určitým poměrem $m:n$ na dvojramenné páce 9, dochází k stlačení i tlačné pružiny 5 malé, což vyvolá skokovou změnu v tuhosti soustavy pružin. To stejné platí i pro konstrukční provedení v předloženém pořadí jako druhé, zobrazeném na obr. 9. Výsledná tuhost soustavy pružin v daném okamžiku se potom rovná součtu tuhostí všech stlačených pružin v dané soustavě.

25

$$k = k_1 + k_2 + k_3 + \dots + k_n$$

V třetím konstrukčním provedení, zobrazeném na obr. 10, je soustava pružin tvořena třemi tlačnými pružinami 26, 28 a 30 (tlačná pružina 26 primární, tlačná pružina 28 terciární, tlačná pružina 30 sekundární), které jsou zapojeny sériově, to znamená, že řídicí píst 3 přestavné části ventilu se při působení řídicího tlaku T od snímače ložení posouvá směrem od nastavovacího šroubu 2 minimálního tlaku do brzdového válce III, přičemž stlačuje všechny tři výše uvedené pružiny soustavy pružin. Po přejetí určité vzdálenosti řídicím pístem 3 přestavné části ventilu, a tedy od okamžiku, který je definován určitým poměrem $m:n$ na dvojramenné páce 9, dochází k dosednutí dorazového tělesa 27 o stěnu ventilu, což má za následek vyřazení tlačné pružiny 26 primární z funkce. Dochází tak ke změně tuhosti soustavy. Při dalším pohybu řídicího pístu 3 přestavné části ventilu směrem od nastavovacího šroubu 2 minimálního tlaku do brzdového válce III se stlačují už jenom tlačná pružina 28 terciární a tlačná pružina 30 sekundární. To stejné platí i pro konstrukční provedení předloženému v pořadí jako čtvrté a zobrazené na obr. 11, avšak s tím rozdílem, že tlačná pružina 30 sekundární a tlačná pružina 28 terciární jsou nahrazeny tlačnou pružinou 31 s duální charakteristikou. Výsledná obrácená tuhost soustavy pružin v daném okamžiku se potom rovná součtu obrácených tuhostí všech stlačených pružin v dané soustavě.

45

Ve výsledné brzdové charakteristice kolejového vozidla se okamžiky, ve kterých došlo k změně tuhosti soustavy pružin v přestavné části zátěžového brzdového ventilu III, promítnou jako vrcholové body ležící v intervalu hmotnosti vozidla, v daném případě mezi 18 až 72 t (viz obr. 9).

- 50 Podle podmínek *UIC* má být na počátku brzdění velikost náskoku na brzdových zdržích přibližně 10 % z maximálního přitlaku. Tento požadavek je řešen tak, že dvojramenná páka 9 je v této fázi brzdění uložena na statické podpěře 10, která přitlačí dvojramennou páku 9 o horní opěrku 14 takovým způsobem, že pohyblivá podpěra 8 není v kontaktu s dvojramennou pákou 9. V náskokové fázi se (vahadlo) dvojramenná páka 9 vychýlí okolo otočného bodu statické podpěry

10, přičemž do brzdového válce III přes otevřené vnější sedlo podvojně záklopky 17 vnikne vzduch z pomocného vzduchojemu I a vytvoří tak prvou část náskoku nezávisle na poloze pohyblivé podpěry 8. Jakmile tlak vzduchu C v brzdovém válci III dosáhne takové hodnoty, že se jeho působením na vstříčný píst 20 spolu s působením tlaku Cv od řídicího vzduchojemu VI stlačí pružiny statické podpěry 10, klesá dvojamenná páka 9, až dosedne na pohyblivou podpěru 8. Další nárůst tlaku v brzdovém válci III je určený výlučně převodem $m:n$ na dvojamenné páce 9.

V průběhu brzdění se rozvaděčem nastavený tlakový stupeň v řídicím vzduchojemu VI dále šíří prostřednictvím řídicího pístu 13 rozvodné části ventilu na rameno m dvojamenné páky 9. Rameno n dvojamenné páky posouvá dutou pístnici 23 a vstříčný píst 20 směrem nahoru, přičemž dutá pístnice 23 otvírá vnější sedlo podvojně záklopky 17. Spojení brzdového válce III s ovzduším je tak přerušeno a dochází k jeho plnění z pomocného vzduchojemu I. Hned jakmile dosáhne tlak C v brzdovém válci III hodnoty, při které dojde k momentové rovnováze řídicího pístu 13 rozvodné části ventilu a vstřícného pístu 20 na dvojamenné páce 9, vnější sedlo podvojně záklopky 17 se zavře a zabrání tak dalšímu plnění brzdového válce III z pomocného vzduchojemu I.

V průběhu odbrzdování klesá tlak v řídicím vzduchojemu VI a zároveň i síla působící na řídicí píst 13 rozvodné části ventilu a na rameno m dvojamenné páky 9. Přetlak ze strany brzdového válce III působící na vstříčný píst 20 vyvolá jeho pohyb spolu s dutou pístnici 23 směrem dolů, až se otevře vnitřní sedlo podvojně záklopky 17. Brzdový válec III je tak spojen s ovzduším přes otvor 21 ústící do dutiny v duté pístnici 23 a odvzdušňovací kanál 11.

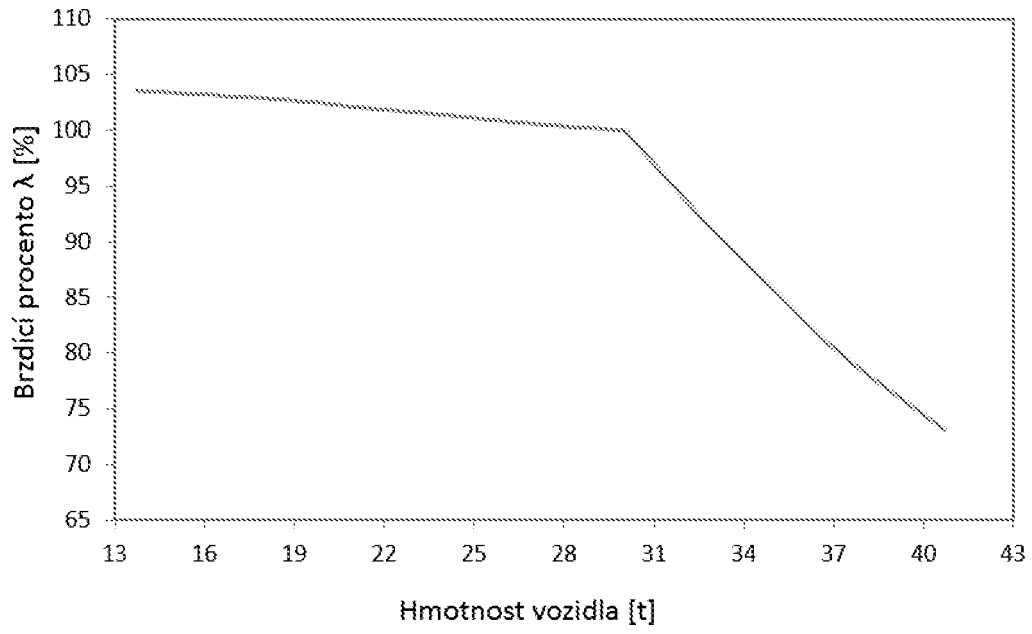
NÁROKY NA OCHRANU

- 5 1. Zátěžový brzdový ventil pro brzdění kolejového vozidla, podle nákladu s přizpůsobením
brzdné síly okamžité hmotnosti vozidla, napojený na přívod (1) řídicího tlaku T od snímače ložení
a obsahující řídicí píst (3) přestavné části ventilu, který je spojený prostřednictvím pístnice (7)
s pohyblivou podpěrou (8), jejíž poloha definuje převod $m:n$ ramen na dvojramenné páce (9), kde
tato ramena jsou jednotlivě ve styku jednak s pístnicí (22) řídicího pístu (13) rozvodné části ventilu,
na který trvale působí tlak C_v z řídicího vzduchojemu (VI) brzdového systému, a jednak s dutou
10 pístnicí (23) vstříčného pístu (20) do brzdového válce (III), napájeného stlačeným vzduchem
kanálem (16) z pomocného vzduchojemu (I) tlakem R přes záklopku (17), **vyznačující se tím**, že
obsahuje soustavu nejméně dvou tlačných pružin (4, 5, 6, 26, 28, 31) zapojených paralelně nebo
sériově s výslednou lomenou charakteristikou, které jsou uloženy koaxiálně pro definování
působení žádoucí síly v daném okamžiku na řídicí píst (3) přestavné části ventilu a pro
15 zlinearizování charakteristiky zátěžového brzdového ventilu.
2. Zátěžový brzdový ventil podle nároku 1, **vyznačující se tím**, že soustava tlačných pružin
obsahuje dvě až tři tlačné pružiny, a to tlačnou pružinu (4) velkou a tlačnou pružinu (5) malou,
případně i tlačnou pružinu (6) středovou, které jsou zapojeny paralelně.
20
3. Zátěžový brzdový ventil podle nároku 1, **vyznačující se tím**, že soustava tlačných pružin
obsahuje tři tlačné pružiny, a to tlačnou pružinu (26) primární, tlačnou pružinu (30) sekundární
a tlačnou pružinu (28) terciární, které jsou zapojeny sériově.
- 25 4. Zátěžový brzdový ventil podle nároku 3, **vyznačující se tím**, že tlačná pružina (30) sekundární
a tlačná pružina (28) terciární jsou nahrazeny pružinou (31) s duální charakteristikou.

8 výkresů

Seznam vztahových značek:

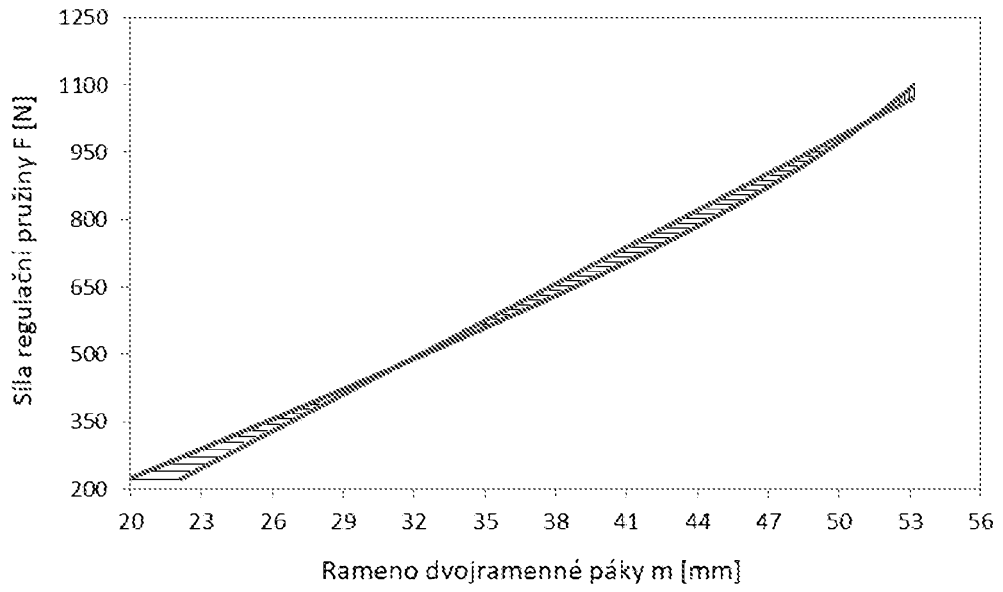
- I pomocný vzduchojem
- II rozvodový vzduchojem
- III brzdový válec
- IV zátěžový brzdový ventil
- V rozvaděč
- VI řídicí vzduchojem
- VII hlavní potrubí
- VIII napájecí potrubí
- 1 přívod řídicího tlaku od snímače ložení
- 2 nastavovací šroub minimálního tlaku do brzdového válce
- 3 řídicí píst přestavné části ventilu
- 4 tlačná pružina velká
- 5 tlačná pružina malá
- 6 tlačná pružina středová
- 7 pístnice přestavné části ventilu
- 8 pohyblivá podpěra
- 9 dvojramenná páka
- 10 statická podpěra
- 11 odvzdušňovací kanál
- 12 nastavovací šroub maximálního tlaku do brzdového válce
- 13 řídicí píst rozvodné části ventilu
- 14 horní opěrka
- 15 přívod od řídicího vzduchojemu
- 16 kanál do brzdového válce
- 17 podvojná záklopka
- 18 vratná pružina záklopky
- 19 přívod od pomocného vzduchojemu
- 20 vstřícný píst
- 21 otvor ústící do dutiny v pístnici
- 22 pístnice řídicího pístu
- 23 dutá pístnice
- 24 tlačná regulační pružina
- 25 volnoběžka
- 26 tlačná pružina primární
- 27 dorazové těleso
- 28 tlačná pružina terciární
- 29 distanční kroužek
- 30 tlačná pružina sekundární
- 31 tlačná pružina s duální charakteristikou.

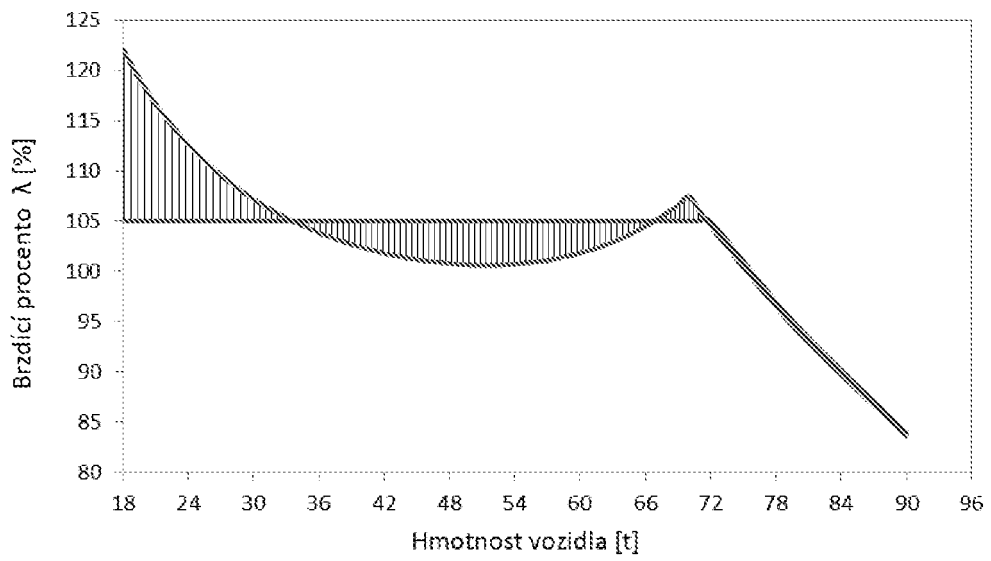
Obr. 1

Obr. 2

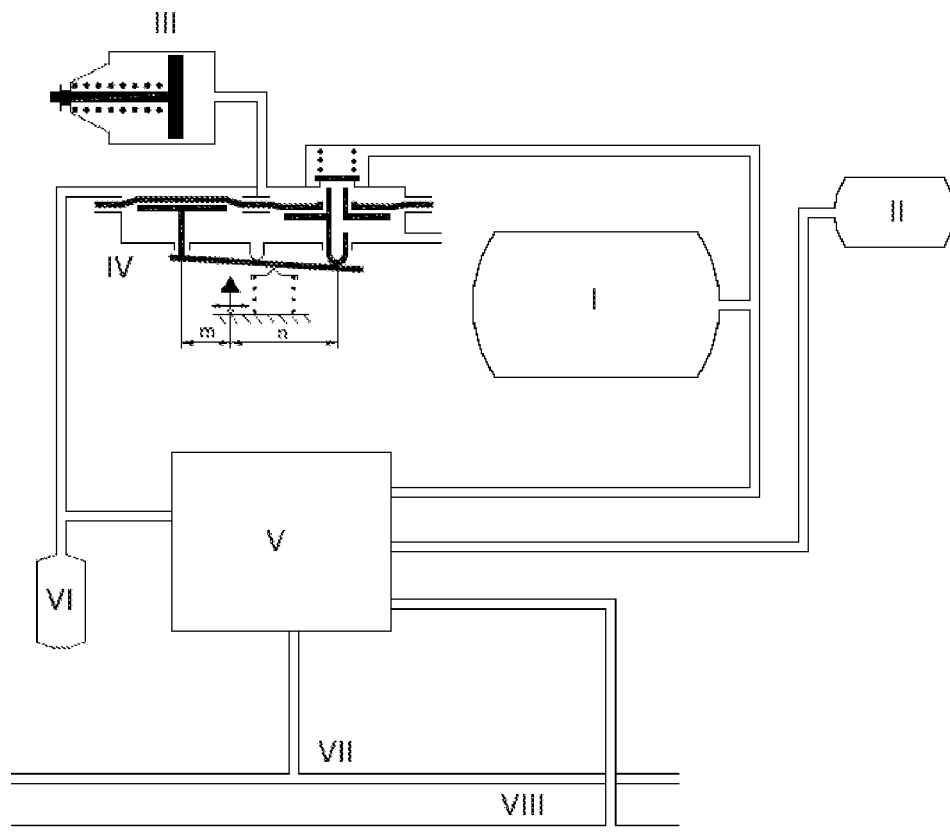
Obr. 3

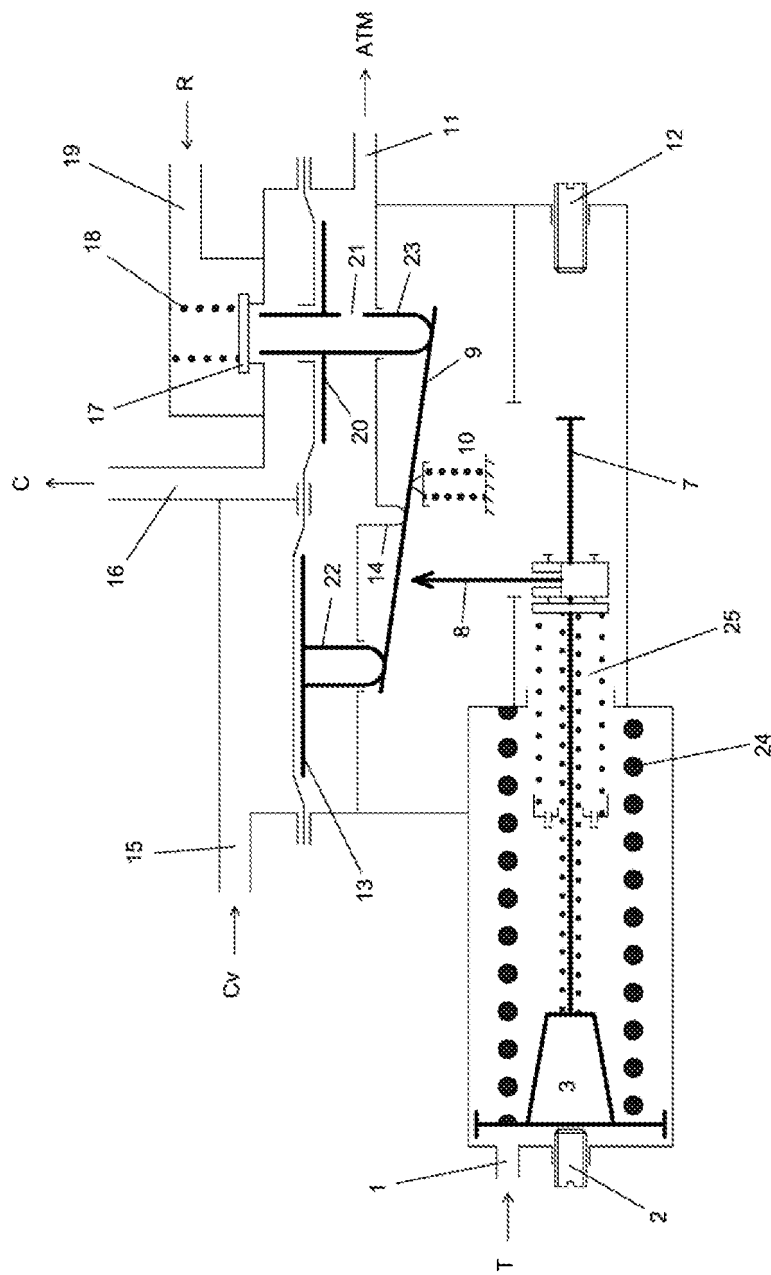
Obr. 4

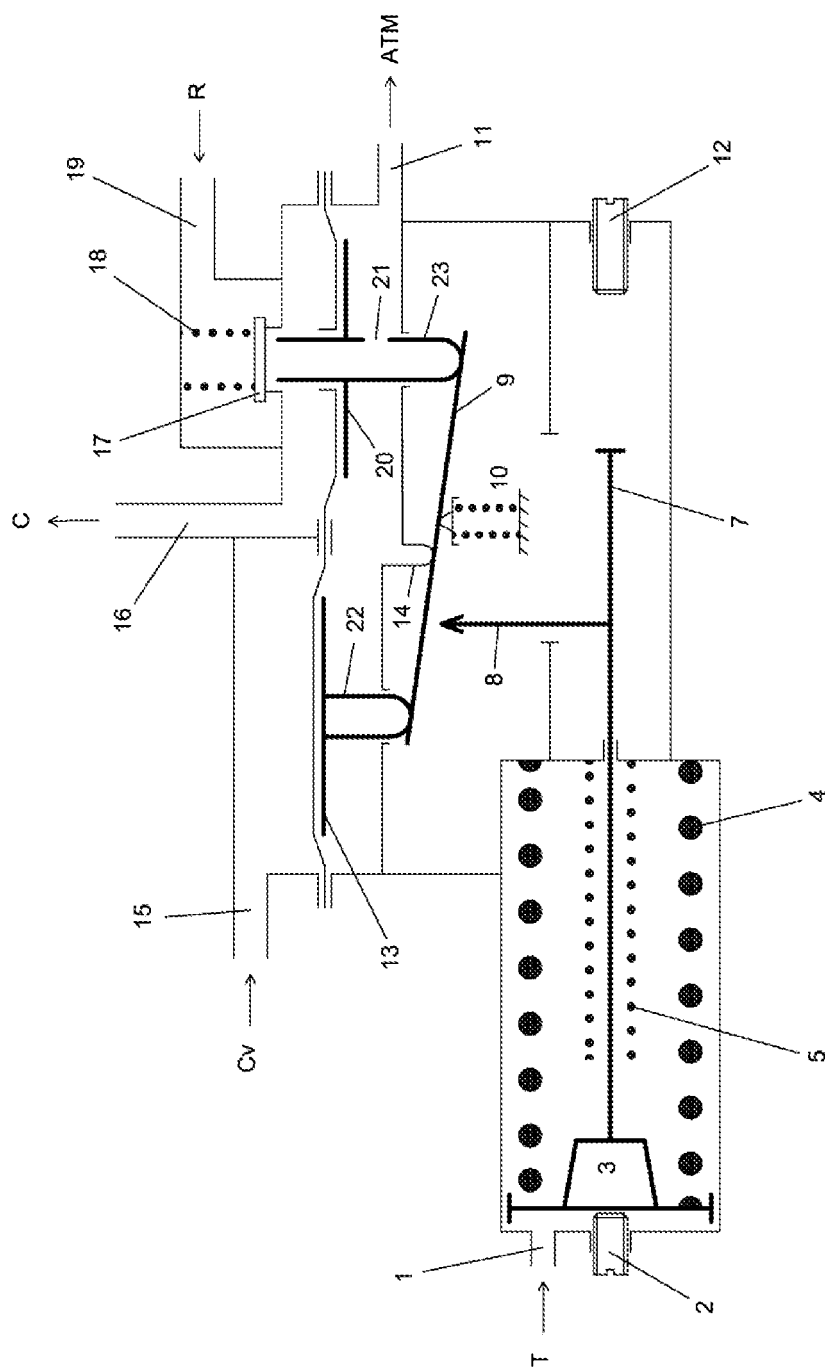
Obr. 5

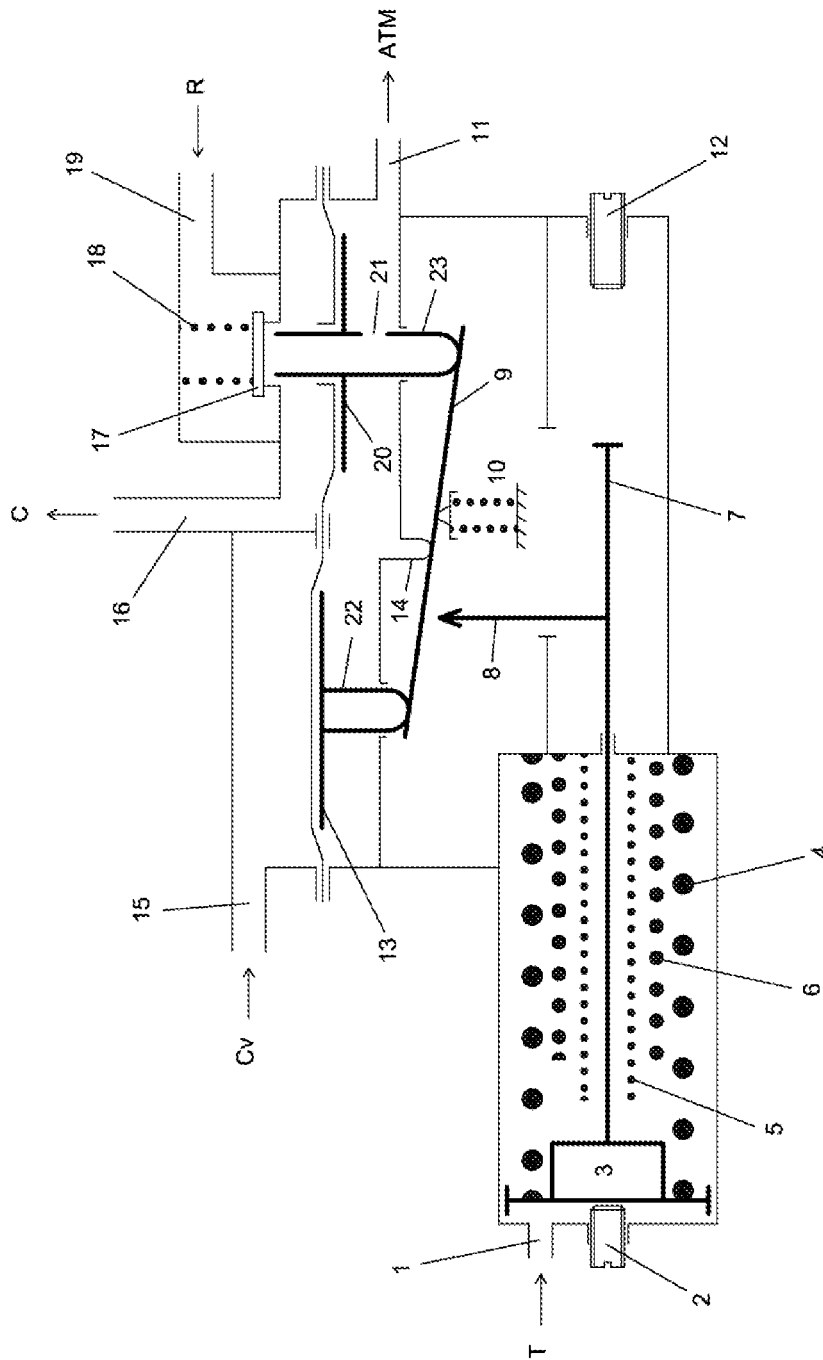
Obr. 6

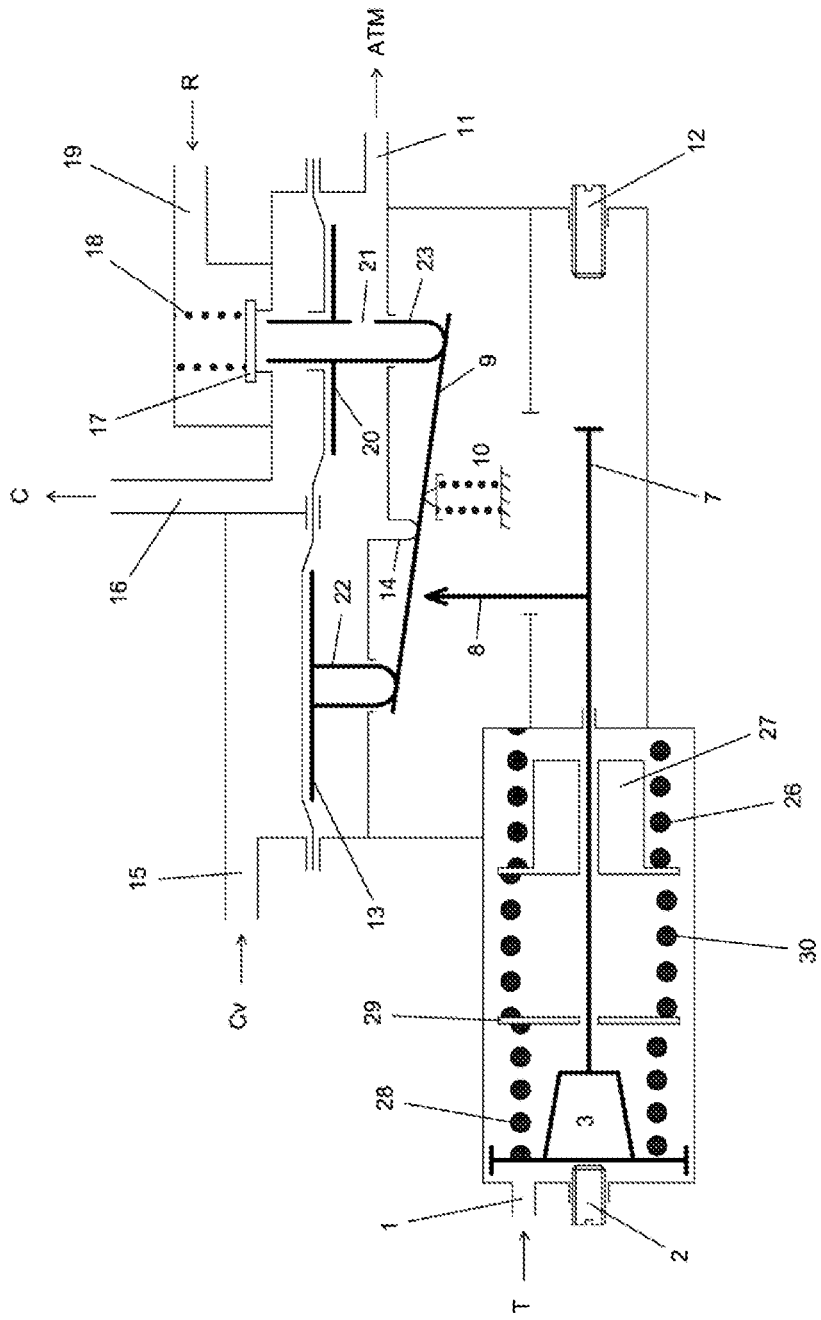
Obr. 7

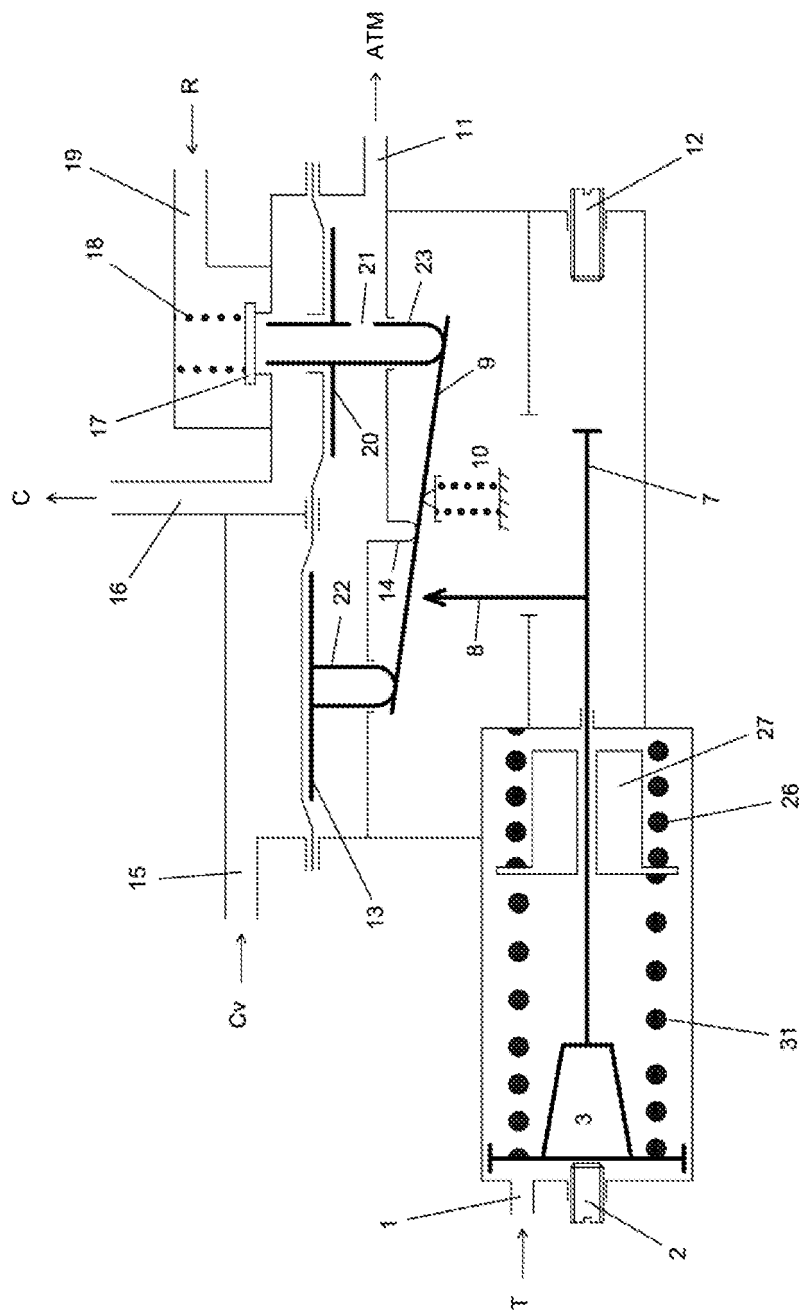
Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Obr. 11